

Житар М.О.кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університету державної фіскальної служби України**Zhytar Maksym**

University of State Fiscal Service of Ukraine

**ДИНАМІКА ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН
НАДНАЦІОНАЛЬНИХ ФІНАНСОВИХ РЕГУЛЯТОРІВ****DYNAMICS OF INSTITUTIONAL CHANGES
OF SUPRANATIONAL FINANCIAL REGULATORS**

У статті розглянуто основні етапи динаміки інституційних змін наддержавних фінансових регуляторів. Проаналізовано еволюцію умов щодо отримання допомоги країнами-позичальниками від міжнародних фінансових організацій та запропоновано їх об'єднання у дві групи: 1) економічні умови (обмежувальні або попереджувальні); 2) умови, пов'язані з урядуванням (governance-related). Визначено ключові стратегічні напрями, до яких доцільно віднести дерегуляцію на ринку небанківських фінансових послуг та спрощення регуляторного середовища; удосконалення діяльності регулятора й підвищення ефективності державного нагляду; захист інтересів споживачів та відновлення довіри до ринку; регуляторний вплив на розвиток ринку (пріоритети). За результатами дослідження динаміки інституційних змін фінансової архітектури доведено, що інституційні зміни фінансової архітектури пов'язані зі зміною існуючих норм, правил, обмежень та механізмів їх реалізації, а також зміною самих інституцій, проявляються такі зміни у появі нових міжнародних фінансових інституцій та трансформації існуючих, переважно спричинені кризовими процесами або необхідністю передачі певних повноважень окремій організації.

Ключові слова: інституційні зміни, фінансові регулятори, міжнародні організації, регулювання, нагляд.

В статье рассмотрены основные этапы динамики институциональных изменений наднациональных финансовых регуляторов. Проанализирована эволюция условий для получения странами-заемщиками помощи от международных финансовых организаций и предложено их объединение в две группы: 1) экономические условия (ограничительные или предупредительные); 2) условия, связанные с управлением (governance-related). Определены ключевые стратегические направления, к которым целесообразно отнести дерегуляцию на рынке небанковских финансовых услуг и упрощение регуляторной среды; совершенствование деятельности регулятора и повышение эффективности государственного надзора; защиту интересов потребителей и восстановление доверия к рынку; регуляторное влияние на развитие рынка (приоритеты). Результаты исследования динамики институциональных изменений финансовой архитектуры подтвердили, что институциональные изменения финансовой архитектуры, связанные с изменением существующих норм, правил, ограничений и механизмов их реализации, а также с изменением самих институтов, проявляются в появлении новых международных финансовых институтов и трансформации существующих и в основном вызваны кризисными процессами или необходимостью передачи определенных полномочий отдельной организации.

Ключевые слова: институциональные изменения, финансовые регуляторы, международные организации, регулирование, надзор.

The article deals with the main stages of the dynamics of institutional changes in superstate financial regulators. The evolution of the terms of assistance to international financial institutions by the borrowing countries is analyzed and their integration into two groups is proposed: 1) economic conditions (restrictive or preventive); 2) governance-related conditions. Considering the considered information on existing international financial institutions and their institutional changes, it is proved that in the hierarchy of financial architecture, in the first block, the IMF and the World Bank are in the leading position, the rest of the organizations are to some extent subordinate to these organizations. In particular, regional institutions such as the European Bank for Reconstruction and Development, the European Investment

Bank are under the authority of the IMF and the World Bank. In addition, the institutions of this bloc interact with national financial regulators on the basis of international financial law, agreements between these institutions and projects under implementation. They are the next link in the hierarchy of financial architecture. It is suggested that the institutions of financial architecture of Ukraine include: National Bank of Ukraine, National Securities and Stock Market Commission, National Commission for State Regulation of Financial Services Markets, Ministry of Finance of Ukraine, State Treasury Service, State Fiscal Service, State Service financial monitoring of the market. The key strategic directions are identified, which should include deregulation in the non-banking financial services market and simplification of the regulatory environment; improving the activities of the regulator and increasing the efficiency of state oversight; protecting consumer interests and restoring market confidence; regulatory impact on market development (priorities). The results of a study of the dynamics of institutional changes in the financial architecture confirmed that institutional changes in the financial architecture associated with changes in existing norms, rules, restrictions and mechanisms for their implementation, as well as changes in the institutions themselves, are manifested in the emergence of new international financial institutions and the transformation of existing ones, and are mainly caused by crisis processes or the need to transfer certain powers to an individual organization.

Key words: institutional changes, financial regulators, international organizations, regulation, supervision.

Постановка проблеми. Інституційні зміни фінансової архітектури пов'язані зі зміною існуючих норм, правил, обмежень та механізмів їх реалізації, а також зміною самих інституцій. Продукуються ці зміни агентами інституційних змін – фінансовими організаціями.

Для виявлення інституційних змін першочергово необхідно з'ясувати, які ж організації є складовими частинами фінансової архітектури, а також за допомогою яких норм та правил вони безпосередньо впливають на функціонування фінансової системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фінансової архітектури в сучасній економічній теорії а також інституційних змін наднаціональних фінансових регуляторів досліджували багато зарубіжних учених, серед яких можна виділити: М. Барклі, Р. Брейлі, С. Бріггема, Р. Вишню, Г. Демсеца, Р. Ентова, І. Івашківську, Б. Коласа, Р. Ла Порта, Ф. Лопеса де Силанеса, С. Маерса, К. Сміта, А. Степанову, Д. Фінерті, Дж. Ван Хорна, А. Шляйфера та ін. Серед вітчизняних науковців, які досліджували дану проблематику, можна відзначити праці: Н. Бичкової, М. Білик, І. Бланка, А. Гриценко, І. Зятковського, В. Мельника, С. Онишко, А. Поддєрьогіна, О. Сосновської, О. Терещенка, В. Федосова, Л. Федулової, С. Юрія та ін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – проаналізувати динаміку інституційних змін наднаціональних фінансових регуляторів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основні етапи динаміки інституційних змін наддержавних фінансових регуляторів можна привести у табл. 1.

Одним із важливих способів здійснення впливу міжнародних фінансових організації на формування міжнародних економічних стратегій є співпраця МФО з державами. Наприклад,

ставши у 1992 р. членом Міжнародного валютного фонду (МВФ), Україна водночас увійшла до структури Світового банку.

Основним їхнім завданням є мобілізація коштів і надання допомоги на кредитних засадах для здійснення важливих економічних проєктів. Кредитування здійснюється у двох формах: системні позики (позики урядам окремих країн під програми макроекономічної стабілізації та інституціональні зміни) та інвестиційні кредити (кредити, що видаються під конкретні інвестиційні проєкти). Отримання позик завжди зумовлюється виконанням певних вимог [1].

Аналізуючи еволюцію умов щодо отримання допомоги міжнародними фінансовими організаціями країнами-позичальниками (для країн, які розвиваються, та з перехідною економікою), їх можна об'єднати у дві групи: 1) економічні умови (обмежувальні або попереджувальні); 2) умови, пов'язані з урядуванням (governance-related). Обидві групи умов впливають на інституціональну систему країни-позичальника. Перша група умов більшою мірою стосується практики функціонування відповідних інститутів, а друга – передбачає впровадження інституціональних змін. Друга група умов – це «структурні умови» (у випадку МВФ) та «умови, пов'язані з урядуванням» (у випадку Світового банку) [1].

У цілому умови, які висувуються МФО до країн-позичальників, виступають зовнішніми обмежувальними чинниками інституціонального вибору країн-позичальників у процесі інституціональної конкуренції.

Отже, з огляду на розглянуту інформацію про існуючі міжнародні фінансові організації та їх інституційні зміни, ми можемо стверджувати, що в ієрархії фінансової архітектури у першому блоці на провідному місці знаходяться МВФ та Світовий банк, решта організацій певною мірою підпоряд-

Динаміка інституційних змін наднаціональних фінансових регуляторів

Рік	Передумови	Інституційна зміна
1945	Друга світова війна фактично зруйнувала систему золотодевізного стандарту. Виникла світова економічна криза, що потребувало зміни світової валютної системи, тому була створена Бреттон-Вудська валютна система і водночас наддержавні регулятори	Створення Міжнародного валютного фонду та однієї з п'яти інституцій групи Світового банку – Міжнародний банк реконструкції та розвитку
1956	Розширення функцій Світового банку	Створення Міжнародної фінансової корпорації (Група Світового банку)
1958		Створення Європейського інвестиційного банку
1960	Розширення функцій Світового банку	Створення Міжнародної асоціації розвитку (Група Світового банку)
1966	Розширення функцій Світового банку	Створення Міжнародного центру з урегулювання інвестиційних спорів (Група Світового банку)
1970	Ямайська валютна система	Зміна Статуту Міжнародного валютного фонду
1988	Розширення функцій Світового банку	Створення Багатосторонньої агенції з гарантій інституцій (Група Світового банку)
1990	Розпад Радянського Союзу, у зв'язку з чим країни соціалістичного табору потребували фінансової підтримки під час зародження ринкових відносин	Європейський банк реконструкції та розвитку
1999	Світова фінансова криза 1990-х років	Створення «Групи двадцяти»
2008	Світова фінансова криза 2007–2009 рр.	Розроблення плану реформ світової фінансової системи на саміті G20
2008	Розширення обсягів міжнародної інвестиційної діяльності	За пропозицією МВФ зміна шостої редакції складання балансів міжнародних розрахунків «Довідник балансу платежів та міжнародної інвестиційної позиції»
2016	Розвиток криптовалюти	Прийняття Єврокомісією директиви 2015/849 «Про попередження використання фінансової системи для цілей відмивання злочинних доходів і фінансування тероризму»
2017	Розвиток криптовалюти	Зміни до директиви ЄС 2015/849. Оператори і криптовалютні біржі тепер будуть зобов'язані верифікувати користувачів і моніторити транзакції. При цьому нижній поріг ідентифікації користувачів знижується з 250 до 150 євро

Джерело: складено автором

ковуються цим організаціям. Зокрема, регіональні інституції, такі як Європейський банк реконструкції та розвитку, Європейський інвестиційний банк, знаходяться у підпорядкованості МВФ та Світового банку. Крім того, інституції цього блоку взаємодіють із національними фінансовими регуляторами на підставі міжнародного фінансового законодавства, угод між цими інституціями та проєктів, що реалізуються. Вони є наступною ланкою в ієрархії фінансової архітектури.

Інституційні зміни та ієрархію національних фінансових регуляторів нами буде розглянуто

на прикладі України. До інституцій фінансової архітектури України належать: Національний банк України, Національна комісія із цінних паперів та фондового ринку, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Міністерство фінансів України, Державна казначейська служба, Державна фіскальна служба, Державна служба фінансового моніторингу ринку.

В Україні сформувалася секторальна модель регулювання та нагляду за діяльністю фінансових установ. Кожний компетентний орган здій-

снює регулювання та нагляд за певним сектором. Національний банк України – щодо банків, Національна комісія із цінних паперів та фондового ринку – щодо ринку цінних паперів, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, – щодо інших фінансових послуг [2]. Перевагою цієї моделі є спеціалізація компетентних органів на регулюванні певного сектору, що зменшує наслідки у разі виникнення помилок в умовах, коли регулюванням займається один орган. Водночас фінансовий ринок безперервно формує нові послуги, розмиваючи кордони між видами фінансових установ та фінансових послуг, тому секторальна модель може не впоратися з адекватним наглядом за діяльністю фінансових інституцій.

Ураховуючи той факт, що в Україні склалася банківська фінансова система, роль НБУ у фінансовій архітектурі держави має одну з провідних позицій. Напевно, ключовою інституціональною зміною є створення цього національного фінансового регулятора у 1991 р. Попередниками Національного банку України можна вважати Державний банк Росії і державний банк СРСР, оскільки Україна входила до складу Російської імперії, а потім – Радянського Союзу, а також Український державний банк, який функціонував за часів української державності 1917–1920 рр. [3].

Відповідно до чинного законодавства, єдиним органом, що виконує банківське регулювання та банківський нагляд, є НБУ, який підзвітний Президенту України та Верховній Раді України в межах їхніх конституційних повноважень.

Як розрахунковий центр країни НБУ встановлює правила здійснення безготівкових розрахунків суб'єктами господарювання, а також організовує розрахунки між комерційними банками в Україні. Він представляє інтереси держави у відносинах із центральними банками інших країн, у міжнародних фінансово-кредитних установах. Важливим завданням НБУ є налагодження системи міжнародних міжбанківських розрахунків. НБУ встановлює правила і проводить реєстрацію комерційних банків, видає ліцензії на проведення валютних операцій, здійснює нагляд за діяльністю комерційних банків на території України. Як банк банків він веде рахунки комерційних банків, здійснює їх розрахунково-касове обслуговування, надає кредити комерційним банкам, встановлює правила функціонування міжбанківського кредитного ринку в Україні. Національний банк організовує касове виконання бюджету банківською системою України, надає кредити уряду. На нього покладено виконання операцій із розміщення державних цінних паперів. Окрім

того, Національний банк виконує операції, які пов'язані з функціонуванням валютного ринку України. Він за узгодженням із Кабінетом Міністрів України встановлює офіційний валютний курс національних грошей, створює валютні резерви, організовує операції з монетарними металами. Основним економічним завданням НБУ є забезпечення стабільності національної грошової одиниці. На вирішення цього завдання спрямована створена ним система грошово-кредитного регулювання [4]. Усі ці функції Національний банк виконує на підставі виданих ним нормативно-правових та розпорядчих актів.

Як і в глобальному просторі, світова фінансова криза 2007–2009 рр. спричинила необхідність певних кроків із боку НБУ щодо стабілізації ситуації у банківському секторі та фінансовій системі у цілому, тобто стала поштовхом до інституціональних змін.

Рятуючи банківську систему від дефолту, НБУ здійснював рефінансування комерційних банків. Для цього він надав їм кредитів на суму 170 млрд грн у 2008 р. і 55,8 млрд грн – у першому півріччі 2009 р. [5].

Окрім того, двічі збільшував облікову ставку: з 1 січня 2008 р. її розмір був встановлений на рівні 10% річних, а з 30 квітня 2008 р. – 12% річних та активно використовував ставки за мобілізаційними операціями. У 2010 р. регулятор зосередив увагу на обмінному курсі, інфляції та обсягах окремих монетарних агрегатів.

Під час фінансової кризи в Україні найбільше використовувався також такий напрям оздоровлення банків, як рекапіталізація, яка здійснювалася через націоналізацію банківських установ. Рекапіталізація передбачає поповнення капіталу банків і позбавлення від «поганих» активів, оскільки саме вони є основою кризи в банку, що призводить до втрати його капіталу.

Станом на 01.09.2010 в Україні рекапіталізовано три банки – АТ «Родовід Банк», АБ «Укргазбанк» та банк «АКБ «Київ». Активи зазначених банків станом на 01.07.2010 становлять 3,2% від сукупних активів банківської системи України. Частка участі держави у статутному капіталі зазначених банків становить відповідно 99,97%, 81,57% і 99,93%. Загальна сума витрат держави на рекапіталізацію цих банків становить 9,553 млрд грн [6].

У цілому світова фінансова криза 2007–2009 рр. не призвела до серйозних змін фінансової архітектури України.

З моменту виникнення НБУ як одного з провідних елементів фінансової архітектури України особливих інституційних змін, пов'язаних з організацією діяльності самої інституції, також не відбувалося. Лише у 2014 р. розпочалася трансформація Національного банку України в рамках

«Програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року». Згідно з інформацією, розміщеною на офіційному сайті НБУ, ця трансформація відбувається у таких напрямках [7]:

- визначення основних функцій (мандату) Національного банку та виведення неключових функцій за межі регулятора;
- створення нової функціональної організаційної структури;
- скорочення ієрархічності в системі управління;
- централізація функцій;
- оптимізація мережі територіальних управлінь;
- оптимізація чисельності персоналу;
- реінжиніринг процесів.

Трансформація НБУ та створення «Програми розвитку фінансового сектору України» були спричинені розгортанням внутрішньої політичної та економічної кризи, що розпочалася у 2013 р. Головними інституційними змінами фінансової архітектури, що проявилися сьогодні, є ліквідація третини комерційних банків. Починаючи з 2014 р. НБУ та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб своїми рішеннями розпочали процедуру виведення з ринку України близько 100 неплатоспроможних банків. Окрім того, у період реалізації Програми Національний банк має завершити перехід до інфляційного таргетування.

Модель фінансової системи, що сформувалася в Україні, не відміння існування інших фінансових інституцій та їхньої ролі в економіці країни, тому важливим є розгляд також такої фінансової інституції, як Національна комісія із цінних паперів та фондового ринку. Ця інституція була створена у 1995 р. НКЦПФР розробляє і затверджує нормативні акти та акти законодавства, обов'язкові для виконання центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, учасниками ринку цінних паперів, їх об'єднаннями, та контролює їх виконання з питань, що належать до її компетенції.

Фактично ринок цінних паперів в Україні не набув ефективної динаміки розвитку. Він є недостатньо розвиненим, має безліч нагальних проблем. За період незалежності країни, від моменту створення фондового ринку та регулюючої його організації ми не знаходимо інформації про інституційні зміни.

Лише у 2018 р. Національна комісія із цінних паперів та фондового ринку представила концепцію законодавчих змін, яка стосуватиметься функціонування інфраструктури ринків капіталу в Україні.

Ця концепція спрямована на розроблення більш ефективної та модернізованої інфраструктури ринків капіталів, що призведе до відповідності міжнародним стандартам та світовим

практикам. Відповідно до концепції, реформа інфраструктури ринків передбачає імплементацію (виконання державою міжнародних правових норм) важливих актів ЄС, наприклад Директиви № 98/26/ЄС про остаточність розрахунків у платіжних системах та системах розрахунків у цінних паперах (Settlement Finality Directive); Директиви № 2002/47/ЄС стосовно механізмів застосування фінансової застави (Financial Collateral Directive); Регламенту № 648/2012 про позабіржові деривативи, центральних контрагентів і торгових репозиторіїв (EMIR) [8].

Також у документі прийнято до уваги рекомендації консалтингової групи Oliver Wyman, яка мала можливість оцінити стан інфраструктури ринків капіталів на замовлення Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР).

Зокрема, експерти вищезгаданої фірми у своїй доповіді зазначили, що стан розвитку елементів інфраструктури ринків капіталу в Україні характеризується високим рівнем фрагментації. Концепція пропонує такі зміни [9]:

- клірингова діяльність центрального контрагента (одна зі сторін договору) має здійснюватися лише кліринговими установами, які отримали ліцензію регулятора;
- скасування законодавчої монополії;
- доступ до ринку іноземних центральних контрагентів (у перспективі);
- забезпечення відкритого доступу центральних контрагентів до бірж.

Тобто ця фінансова інституція лише повідомляє нам про майбутні інституційні зміни.

Однією з відносно нещодавніх змін у фінансовій архітектурі України є створення у 2011 р. Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Сфери впливу цієї інституції поширюються на страхові компанії, кредитні спілки, бюро кредитних історій, недержавні пенсійні фонди, фінансові компанії, ломбарди.

У світовій фінансовій системі ринок небанківських фінансових послуг є одним із найефективніших механізмів залучення, розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів, значення якого постійно зростає. Перспективи розвитку цього ринку визначаються ефективністю державної регуляторної політики, функціональністю нормативно-правових актів, спрямованих на створення дієвого механізму державного регулювання та нагляду, зниженням витрат діяльності фінансових установ, спричинених надлишковим і неефективним державним регулюванням, забезпеченням конкуренції на фінансовому ринку, запобіганням діяльності недобросовісних компаній, скоординованістю із сучасними процесами реформування економіки України.

Ураховуючи нещодавню появу цієї інституції, не можна простежити якісь інституційні зміни. Хоча маємо вказати про прийняття Нацкомфінпослуг 19 березня 2015 р. Стратегії реформування державного регулювання ринку небанківських фінансових послуг на 2015–2020 рр. № 499 [10]. Розроблення Стратегії було зумовлене необхідністю підвищення ролі небанківського фінансового сектору та виникненням ознак стагнації на ринку відповідних послуг. Стратегія визначає основні напрями та завдання для їх реалізації правового й інституційно-організаційного характеру, спрямовані на розбудову ефективного державного регулювання та нагляду з метою розвитку конкурентоспроможного ринку.

Досягнення визначеної мети буде здійснюватися за такими стратегічними напрямами:

- дерегуляція на ринку небанківських фінансових послуг та спрощення регуляторного середовища;
- вдосконалення діяльності регулятора й підвищення ефективності державного нагляду;
- захист інтересів споживачів та відновлення довіри до ринку;
- регуляторний вплив на розвиток ринку (пріоритети).

За окремими із цих напрямів у 2016 р. Нацкомфінпослуг було здійснено конкретні кроки. Уперше на ринку запроваджено новий інструментарій консолідованого нагляду за небанківськими фінансовими групами. При цьому налагоджено взаємодію з іншими регуляторами щодо нагляду за діяльністю таких груп. Здійснення пруденційного нагляду зосереджено на контролі над додержанням критеріїв і нормативів ліквідності, капіталу й платоспроможності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій, якості систем управління й управлінського персоналу, додержання правил надання фінансових послуг [11].

За напрямом захисту інтересів споживачів фінансових послуг та відновлення довіри до ринків небанківських фінансових послуг збільшено максимальний розмір страхової виплати за шкоду, заподіяну майну потерпілих, у разі оформлення документів про дорожньо-транспортну пригоду без участі уповноважених на те працівників поліції: з 1 лютого 2016 р. – 50 тис грн потерпілому; підвищено розміри страхових сум за договорами про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів до 100 тис грн на одного потерпілого за шкоду, заподіяну майну потерпілих, та 200 тис грн на одного потерпілого за шкоду, заподіяну життю і здоров'ю потерпілих; проведено активну роботу з уведення елек-

тронних полісів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів [11].

У травні 2016 р. набрало чинності Положення про обов'язкові критерії та нормативи достатності, диверсифікованості та якості активів страховика, затверджене розпорядженням Нацкомфінпослуг від 23.02.2016 № 396, що сприяло вдосконаленню регулювання страхового ринку шляхом підвищення вимог до якості активів, якими представлені кошти страхових резервів. Це сприятиме зниженню ризиків страховика. Перелік емітентів акцій та облігацій, якими володіли страховики, порівняно з 2014 р. скоротився на 140 найменувань – із 660 до 520.

У листопаді 2016 р. внесено зміни до Порядку складання звітних даних страховиків із метою врахування положень міжнародних стандартів фінансової звітності, розкриття страховиками обсягу інформації, достатнього для визначення їхнього фінансово-господарського стану, отримання інформації щодо якості активів страховика для потреб пруденційного нагляду [11].

Із метою забезпечення вимог до платоспроможності й виконання встановлених законодавством фінансових нормативів, моніторингу змін у структурі активів та їхніх обтяжень, а також істотних операцій для страховиків, які займаються страхуванням життя, запроваджено систему щодакного інформування Нацкомфінпослуг про такі зміни фінансового стану.

Іншим важливим елементом фінансової архітектури є Міністерство фінансів України, створене у 1991 р. Згадувані нами фінансові інституції: Державна казначейська служба, Державна фіскальна служба, Державна служба фінансового моніторингу України перебувають у підпорядкуванні Міністерства фінансів.

Міністерство фінансів здійснює нормативно-правове регулювання у фінансовій, бюджетній, податковій, митній сферах, у сфері адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового та митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску; у сфері контролю над дотриманням бюджетного законодавства, державного внутрішнього фінансового контролю, казначейського обслуговування бюджетних коштів, бухгалтерського обліку та аудиту, випуску і проведення лотерей, організації та контролю над виготовленням цінних паперів, документів суворою звітністю [12].

Найбільш масштабні зміни як і у самому Міністерстві фінансів, так і завдяки реформам цієї інституції відбуваються в останні роки. Зокрема, здійснюється реформування Державної фіс-

кальної служби з метою зробити цю інституцію максимально відкритою та ефективною. Розроблено нову внутрішню організаційну структуру ДФС. Розроблення її здійснюється ДФС, Мінфіном у консультаціях із МВФ. Для більшої ефективності, зручності та прозорості створено «електронний кабінет платника податків» [13].

У рамках реформування ДФС Міністерство фінансів та уряд проводять системну реформу митниці, що дасть змогу сформувати концептуально новий порядок взаємодії митних та контролюючих органів із суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Мінфін виділив 19 ключових напрямів реформи митниці, які прописані у Концепції та Плані дій із реформування митниці. Це, зокрема [13]: зміна структури митних органів; аудит та регламентування митних процедур і процесів відповідно до світових стандартів; систематизація законодавства; модернізація ІТ-системи митниці;

безпека митних даних; реформа системи оцінки митної вартості товарів; розвиток міжнародного митного співробітництва; створення власного моніторингового центру; розвиток автоматизованої системи управління ризиками; нова кадрова політика та ін.

Концепція була підготовлена Мінфіном з урахуванням рекомендацій МВФ, митних стандартів ЄС та рекомендацій митно-прикордонної служби США. У реформуванні митниці вже запроваджено автоматизовану систему «Єдине вікно» в пунктах пропуску та у місцях митного оформлення товарів. Система «Єдине вікно» значно спростила митні процедури та

зменшила час на їх проведення. Це передбачає полегшення ведення бізнесу та усунення можливості для корупції на митниці.

Також запроваджено автоматичний розподіл митних декларацій. Тепер митники більше не зможуть маніпулювати документами та вибирати, який товар розмитнювати. Це має значно зменшити корупцію. Посилено міжнародну співпрацю у митній сфері: підписано міжурядові угоди зі США, Хорватією, Боснією і Герцеговиною тощо. Очікується розгляд парламентом законопроекту про запровадження в Україні інституту уповноважених економічних операторів (УЕО), який є одним з основних базисів митного співробітництва між Україною та ЄС [13].

Мінфін започаткував та продовжує впроваджувати революційний проект E-Data. E-Data – це ІТ-платформа, яка має на меті забезпечити повну прозорість державних фінансів. Тепер абсолютно кожен громадянин має відкритий доступ до державних платежів та може їх перевірити.

Висновки з даного дослідження. Таким чином, за результатами дослідження динаміки інституційних змін фінансової архітектури доведено, що інституційні зміни фінансової архітектури пов'язані зі зміною існуючих норм, правил, обмежень та механізмів їх реалізації, а також зміною самих інституцій, проявляються такі зміни у появі нових міжнародних фінансових інституцій та трансформації існуючих, переважно спричинені кризовими процесами або необхідністю передачі певних повноважень окремій організації, при цьому необхідним є врахування змін, пов'язаних із технологічним розвитком.

Список використаних джерел:

1. Поченчук Г.М. Розвиток обумовленостей взаємодії з міжнародними фінансовими інститутами та інституціональні зміни. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 7. Ч. 3. С. 29–32.
2. Хоружий С. Розподіл регуляторних і наглядових функцій на фінансовому ринку: європейський досвід та рекомендації для України. *Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України*. 2016.
3. Центральний банк та грошово-кредитна політика : підручник / за ред. А.М. Мороза, М.Ф. Пуховкіної. Київ, 2013. 556 с.
4. Пенез О.В. НБУ і ФРС США: спільне та різне. *Інфраструктура ринку. Гроші, фінанси та кредит*. 2018. Вип. 19. С. 485–489.
5. Буряк О. Світова фінансова криза та її вплив на банківську систему України. *Збірник наукових праць*. 2013. Вип. 34. С. 320–325.
6. Вовчак О.Д. Вплив глобалізаційних процесів на форми та методи реструктуризації банків в Україні. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. 2010. № 1. С. 3–9.
7. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=12955025 (дата звернення: 10.07.2019).
8. Концепція змін в інфраструктурі ринків капіталу. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2444511-v-ukraini-predstavili-koncepciu-zmin-v-infrastrukturii-rinkiv-kapitalu.html> (дата звернення: 11.07.2019).
9. Харун О.А., Галкіна Ю.В. Теоретичні аспекти становлення фондового ринку України. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 20. С. 262–266.
10. Стратегія реформування державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг на 2015–2020 роки : Розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання

у сфері ринків фінансових послуг від 19.03.2015 № 499. URL: <http://nfp.gov.ua/news/918.html> (дата звернення: 10.07.2019).

11. Як регулюється небанківський фінсектор. *FinPost*. 2017. 13 березня. URL: <http://finpost.com.ua/news/2244> (дата звернення: 11.07.2019).
12. Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 375.
13. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/organi-v-kompetencii-mfu/reforma-dfs> (дата звернення: 11.07.2019).

References:

1. Pochenchuk H.M. Rozvytok obumovlenosti vzajemodii z mizhnarodnyimi finansovymy instytutamy ta instyutsionalni zminy [Developing conditions for engagement with international financial institutions and institutional change]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. Vypusk 7. Chastyna 3. 2016. S. 29–32.
2. Khoruzhyi S. Rozpodil rehuliatornykh i nahliadovykh funktsii na finansovomu rynku: yevropeyskyi dosvid ta rekomendatsii dlia Ukrainy [Allocation of regulatory and supervisory functions in the financial market: European experience and recommendations for Ukraine]. *Ofis z finansovoho ta ekonomichnoho analizu u Verkhovnii Radi Ukrainy*. 2016.
3. Tsentralnyi bank ta hroshovo-kredytna polityka : pidruchnyk [The Central Bank and monetary policy] / za red. A.M. Moroza, M.F. Pukhovkinoi. Kiev, 2013. 556 s.
4. Penez O.V. NBU i FRS SShA: spilne ta rizne [NBU and US Fed: Common and Different]. *Infrastruktura rynku. Hroshi, finansy ta kredyt*. Vypusk 19. 2018. S. 485–489.
5. Buriak O. Svitova finansova kryza ta yii vplyv na bankivsku systemu Ukrainy [The global financial crisis and its impact on the banking system of Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats*. Vypusk 34. 2013. S. 320–325.
6. Vovchak O. D. Vplyv hlobalizatsiinykh protsesiv na formy ta metody restrukturyzatsii bankiv v Ukraini [Impact of globalization processes on the forms and methods of bank restructuring in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu DPS Ukrainy (ekonomika, pravo)*. 2010. № 1. S. 3–9.
7. Natsionalnyi bank Ukrainy [National Bank of Ukraine]. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=12955025 (data zvernennia: 10.07.2019).
8. Kontsepsiia zmin v infrastrukturi ryнкiv kapitalu [Concept of changes in capital markets infrastructure]. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2444511-v-ukraini-predstavili-koncepciu-zmin-v-infrastrukturi-ryнкiv-kapitalu.html> (data zvernennia: 11.07.2019).
9. Kharun O.A., Halkina Yu.V. Teoretychni aspekty stanovlennia fondovoho rynku Ukrainy. *Infrastruktura rynku [Theoretical Aspects of Formation of the Ukrainian Stock Market]*. Vypusk 20. 2018. S. 262–266.
10. Stratehiia reformuvannia derzhavnoho rehuliuвання ryнкiv nebankivskykh finansovykh posluh na 2015–2020 roky [Strategy for reforming the state regulation of non-bank financial services markets for 2015–2020] : zatv. rozporiadzhenniam Natsionalnoi komisii, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferi ryнкiv finansovykh posluh vid 19.03.2015 # 499. URL: <http://nfp.gov.ua/news/918.html> (data zvernennia: 10.07.2019).
11. Yak rehuliuetsia nebankivskyi finsektor [How the non-bank financial sector is regulated] / *FinPost*. 2017. 13 berez. URL: <http://finpost.com.ua/news/2244> (data zvernennia: 11.07.2019).
12. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ministerstvo finansiv Ukrainy [On approval of the Regulation on the Ministry of Finance of Ukraine] : zatverdzheno postanovoju Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20 serpnia 2014 r. # 375.
13. Ministerstvo finansiv Ukrainy [Ministry of Finance of Ukraine]. URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/organi-v-kompetencii-mfu/reforma-dfs> (data zvernennia: 11.07.2019).